

กลวิธีความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทย Linguistic Impoliteness Strategies in Thai

นภัทร อังกุลสินธนา^{1*} และปณندا เลอเลิศยุติธรรม²
Naphat Angkunsinthana^{1*} and Pananda Lerlertyuttitham²

¹ นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

² อ.ดร., ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

¹ Ph.D. Candidate, Linguistic Department Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, 10900

² Lecturer, Dr., Linguistic Department Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, 10900

* Corresponding author: E-mail address: angkunsinthana@gmail.com

(Received: June 8, 2018; Revised: July 24, 2018; Accepted: July 24, 2018)

บทคัดย่อ

ความไม่สุภาพทางภาษาเป็นพฤติกรรมทางภาษาในเชิงลบ ที่ผู้พูดใช้เพื่อทำลายหน้าหรือสิทธิของผู้ฟัง ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดความไม่สุภาพได้นั้น ก็ต่อเมื่อผู้พูดตั้งใจที่จะไม่สุภาพ อีกทั้งผู้ฟังก็เข้าใจเจตนาของผู้พูดที่ต้องการจะทำลายหน้าหรือสิทธิของตน ดังนั้นในการแสดงความไม่สุภาพทางภาษานั้น ผู้พูดจึงต้องสรรกลวิธีที่เชื่อแน่ว่า จะทำลายหน้าและสิทธิและอยู่ในการรับรู้ของผู้ฟัง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในภาษาไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลบทสนทนาจาก 4 แหล่งข้อมูล ได้แก่ บทสนทนาในละครโทรทัศน์ บทสนทนาจากประสบการณ์จริงของผู้วิจัย บทสนทนาจากสถานการณ์จริงในเว็บไซต์ ยูทูบ และบทสนทนาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความไม่สุภาพ จากวิเคราะห์กลวิธีความไม่สุภาพ พบกลวิธีความไม่สุภาพทั้งหมด 12 กลวิธี ได้แก่ 1. การใช้ คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ 2. การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพ 3. การใช้คำต้องห้าม 4. การใช้คำที่มีความหมายทางลบ 5. การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ 6. การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับข้อบกพร่องของผู้ฟัง 7. การไม่ยอมรับ 8. การทำให้กลัว 9. การใช้วัจนกรรมการสั่ง 10. การประชดประชัน 11. การทำทนาย และ 12. การระงับความสุภาพ

คำสำคัญ: ความไม่สุภาพ ความสุภาพ กลวิธีทางภาษา

Abstract

Linguistic impoliteness is a negative behavior to attack face and right of interlocutor. This behavior can trigger the impoliteness when the speaker intentionally attacks face and right of the hearer and the hearer perceives this behavior intentionally. Therefore the speaker has to construct the impoliteness strategies that are assured to attack face and right of the hearer and the hearer can perceive that intention. This study aim at studying the impoliteness strategies in Thai. The data was collected from 4 data sources: conversations from soap operas, daily interaction where the researcher participated or observed, conversations from YOUTUBE website and conversations from interviewing. It was found that there were 12 strategies: 1) using the interjections to express negative feeling, 2) using impolite final particle, 3) using taboo words, 4) using the words with negative meaning, 5) using negative expressions, 6) using the utterances with hearer's mistake, 7) denying, 8) frighten, 9) using directive speech acts, 10) sarcasm, 11) defying, and 12) withhold politeness.

Keywords: Impoliteness, Politeness, Linguistic Strategy

บทนำ

การใช้ภาษาในการปฏิสัมพันธ์กันนั้น ภาษาไม่ได้มีหน้าที่เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ความกลมเกลียว ความปรองดองระหว่างกันเพียงอย่างเดียว บ่อยครั้งที่คู่สนทนาต่างใช้ภาษาเพื่อสร้างความขุ่นข้องหมองใจให้เกิดแก่อีกฝ่าย อันทำให้เกิดความขัดแย้งและไม่ลงรอยกัน หรือที่เรียกว่า “ความไม่สุภาพทางภาษา” (Linguistic Impoliteness) Culpeper [1] ได้กล่าวว่า “ความไม่สุภาพทางภาษานั้นเป็นกลวิธีการสื่อสาร ที่สร้างขึ้นมาเพื่อโจมตีหรือทำลายหน้า (Face) หรือสิทธิ (Rights) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่แสดงต่อสังคมของอีกฝ่าย อันนำซึ่งข้อพิพาทและความแตกแยกระหว่างกัน” ด้วยเหตุที่ความไม่สุภาพเป็นการใช้ภาษาในเชิงลบนั้น จึงทำให้ในอดีตนักภาษาศาสตร์ต่างไม่สนใจที่จะศึกษาประเด็นนี้กันอย่างไร้จริงจิง ในทางตรงกันข้ามกลับให้ความสำคัญและศึกษาประเด็นความสุภาพทางภาษามากกว่า ดังปรากฏงานวิจัยจำนวนมาก อีกทั้งแนวคิดและทฤษฎีทางความสุภาพก็พัฒนาไปอย่างกว้างขวาง [2] เพราะเชื่อว่าความไม่สุภาพเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความไม่สุภาพโดยสิ้นเชิง การศึกษาความสุภาพอย่างถ่องแท้ จะช่วยให้เข้าใจประเด็นความไม่สุภาพได้ ดังที่ Lakoff [3] ได้กล่าวถึงความไม่สุภาพไว้ว่า “ความไม่สุภาพนั้นจะไม่ปรากฏร่วมกับกลวิธีความสุภาพ (Politeness Strategies) หรือในสถานการณ์ที่คาดหวังว่าจะปรากฏความสุภาพ โดยเป็นปรากฏการณ์ที่ผู้พูดตั้งใจกล่าวถ้อยคำในเชิงลบเมื่อเผชิญหน้ากัน”

แนวคิดและทฤษฎีความสุภาพได้พัฒนาไปอย่างมาก อีกทั้งความเชื่อเกี่ยวกับความไม่สุภาพที่เป็นสิ่งที่มีลักษณะตรงข้ามกับความสุภาพข้างต้น ส่งผลให้แนวคิดและทฤษฎีความสุภาพนั้นมีอิทธิพลต่อการศึกษาความไม่สุภาพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทฤษฎีความสุภาพของ Brown and Levinson [4] ดังปรากฏในกลวิธีความไม่สุภาพของ Culpeper [5] ที่ได้ล่อกลวิธีความไม่สุภาพคู่ขนานไปกับกลวิธีความสุภาพของ Brown and Levinson [4] ไม่ว่าจะเป็นกลวิธีความไม่สุภาพแบบตรงประเด็น กลวิธี

ความไม่สุภาพด้านบวก ที่มุ่งทำลายหน้าด้านบวกอันเป็นภาพลักษณ์ของคู่สนทนาที่ต้องการให้สังคมยอมรับ เช่น การปฏิเสธหรือการไม่ยอมรับ การไม่แสดงความเห็นใจ การใช้คำต้องห้าม เป็นต้น หรือกลวิธีความไม่สุภาพด้านลบที่มุ่งทำลายหน้าด้านลบอันเป็นความเป็นส่วนตัวของคู่สนทนา ที่ไม่ต้องการให้ใครมาละเมิด เช่น การทำให้อับอาย เป็นต้น

แม้ว่าความสุภาพและความไม่สุภาพจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันก็ตาม แต่ Culpeper [2] เห็นว่าลักษณะบางประการก็ยังมี ความแตกต่างกันอยู่ ความเข้าใจที่ว่าความมีอยู่ของความสุภาพ คือ ความไม่มีอยู่ของความไม่สุภาพนั้น คงไม่จริงเสมอไป เช่น การกล่าวถ้อยคำว่า “ขอบคุณ” ด้วยน้ำเสียงสุภาพเกินความจริงมากเกินไป ก็อาจกลายเป็นความไม่สุภาพได้ เพราะผู้ฟังประเมินค่าแล้วว่าผู้พูดไม่จริงใจ หรือแสร้งสุภาพ (Mock-Politeness) เป็นต้น หรือในทางตรงกันข้ามการกล่าวถ้อยคำ “ไอ้เหี้ย พ่อมึงตาย...” ในบางสถานการณ์อย่างเพื่อนที่สนิทสนมกัน กลับกลายเป็นความสุภาพ แม้รูปภาษาจะปรากฏคำที่ไม่สุภาพอย่างคำต้องห้าม ทั้งคำว่า “ไอ้” “เหี้ย” “พ่อมึง” และ “ตาย” แต่เจตนาของผู้พูดก็เพื่อสร้างความกลมเกลียวระหว่างกันมากกว่าที่จะทำลายหน้าของอีกฝ่าย ซึ่งเรียกกลวิธีการใช้ภาษาในลักษณะนี้ว่า การแสร้งไม่สุภาพ (Mock-impoliteness)

แม้ว่าแนวคิดและทฤษฎีความไม่สุภาพจะมีจุดเริ่มต้นและพัฒนามาจากทฤษฎีความสุภาพก็ตาม แต่ก็มีกรนำแนวคิดและทฤษฎีความไม่สุภาพดังกล่าวมาศึกษาในหลายภาษา [6-9] โดยเฉพาะ แนวคิดและทฤษฎีความไม่สุภาพของ Culpeper [5] ซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีแรก ๆ ของการศึกษาประเด็นความไม่สุภาพ แม้แนวคิดและทฤษฎีจะมีปัญหาในการวิเคราะห์ เช่น ประเด็นของความกำกวมของหน้าที่หลายกลวิธีความไม่สุภาพสามารถจัดให้เป็นการทำลายหน้าได้ทั้งสองด้าน คือ ทั้งหน้าด้านบวกและหน้าด้านลบ เช่น การทำให้รู้สึกต่ำต้อยหรือก้มหัวให้ (Condescend) เป็นต้น แต่ Culpeper [10] ก็ได้แก้ไขและพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีจนมาถึงปัจจุบัน เช่น การนำแนวคิดอื่น ๆ มาเสริมให้แนวคิดและทฤษฎีเดิม อย่างการนำแนวคิดเรื่อง Rapport Management ของ Spencer-Oatey [11] มาแบ่งหน้าออกจากสิทธิ์ ซึ่งกลวิธีความไม่สุภาพบางกลวิธีเป็นกลวิธีที่ทำลายและละเมิดได้ทั้งหน้าและสิทธิ์ของคู่สนทนาได้ทั้งสองประการ เป็นต้น

Culpeper [1] ได้กล่าวถึงขบวนการเหตุที่ก่อให้เกิดความไม่สุภาพไว้ว่า “ความไม่สุภาพจะเกิดขึ้นในกรณีใดกรณีหนึ่งใน 3 กรณีต่อไปนี้ คือ 1) กรณีที่ผู้พูดตั้งใจสื่อสารเพื่อทำลายหน้าของผู้ฟัง 2) กรณีที่ผู้ฟังรู้สึกเพียงฝ่ายเดียวว่าถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวไม่สุภาพและต้องการทำลายหน้าตน และ 3) รวมลักษณะของทั้งสองกรณีเข้าไว้ด้วยกัน คือ ผู้พูดตั้งใจสื่อสารเพื่อทำลายหน้าของผู้ฟังและผู้ฟังเองก็รับรู้และประเมินเจตนาได้” จากแนวคิดข้างต้นทำให้เห็นว่า ความไม่สุภาพเป็นเรื่องของการประเมินค่าถ้อยคำ (Evaluation) หากผู้พูดตั้งใจจะทำลายหน้าผู้ฟัง ก็ต้องประเมินถ้อยคำที่จะกล่าวแล้วว่าไม่สุภาพ และสามารถก่อให้เกิดความ ขุ่นข้องหมองใจแก่ผู้ฟังได้ อีกทั้งผู้ฟังก็ต้องประเมินและรู้ว่าถ้อยคำนั้นได้ว่าไม่สุภาพเช่นกัน สอดคล้องกับ Spencer-Oatey and Kádár [12] ที่ได้กล่าวว่า “การประเมินมีความสำคัญต่อความสุภาพและความไม่สุภาพ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการประเมินค่าถ้อยคำที่ไม่สุภาพ คือ วัฒนธรรม” ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า สังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ย่อมมีมุมมองหรือการประเมินความไม่สุภาพแตกต่างกัน แม้จะพูดภาษาเดียวกันก็ตาม หากสังคมที่อาศัยมีวัฒนธรรมที่ต่างกันแล้ว การประเมินความไม่สุภาพก็ย่อมแตกต่างกัน ดังที่ Culpeper [13] ได้ยกตัวอย่างผู้พูดภาษาอังกฤษที่อยู่ในสหราชอาณาจักรกับผู้พูดภาษาอังกฤษที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา แม้จะพูดภาษาอังกฤษเหมือนกัน แต่อยู่ในสังคมที่วัฒนธรรมแตกต่างกัน การรับรู้และการประเมินความไม่สุภาพก็แตกต่างกันไปด้วย ประเด็นนี้เองที่ทำให้แนวคิดและทฤษฎีความสุภาพของ Brown and Levinson [4] ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีความเป็นสากลตามที่กล่าวอ้าง ทั้งนี้ เพราะแนวคิดและทฤษฎีที่อ้างมาจากข้อมูลภาษาอังกฤษแบบสังคมอเมริกันเพียงอย่างเดียว จึงทำให้แนวคิดและทฤษฎีนั้นเอนเอียงไปทางวัฒนธรรมตะวันตกแบบอเมริกัน

งานวิจัยทางความสุภาพหลายงาน [14-16] แสดงให้เห็นว่า ประเด็นความสุภาพบางประเด็นของสังคมตะวันตกแตกต่างจากสังคมตะวันออก ทั้งนี้ เนื่องจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังที่ Matsumoto [14] ได้ยกตัวอย่างความสุภาพในสังคมญี่ปุ่นว่า “วัฒนธรรมญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับความเป็นพวกพ้องมากกว่าความเป็นปัจเจกบุคคล การให้พื้นที่ความเป็นส่วนตัวหรือส่วนบุคคลนั้นไม่ใช่ความสุภาพสูงสุดในญี่ปุ่น หากแต่เป็นสถานภาพและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในกลุ่มนั้นได้รับการยอมรับมากกว่าที่เป็นความสุภาพของสังคมญี่ปุ่น” ไม่เพียงแต่ความสุภาพเท่านั้น ความไม่สุภาพเองก็เช่นกัน ที่การรับรู้และการประเมินความไม่สุภาพในสังคมที่วัฒนธรรมแตกต่างกันย่อมแตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีการนำแนวคิดและทฤษฎีความไม่สุภาพ โดยเฉพาะ แนวคิดของ Culpeper [5] ไปศึกษาความไม่สุภาพในภาษาและสังคมต่างที่วัฒนธรรมแตกต่างกัน

สำหรับในภาษาไทยนั้น งานวิจัยที่ศึกษาความไม่สุภาพมีเพียงงานเดียว คือ งานวิจัยของ มา สว่างลาภ [9] ที่ศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตีโชว์ภาษาไทย นอกนั้นเป็นการศึกษาวิจัยจนกระทั่งวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความไม่สุภาพเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอและให้คำตอบเกี่ยวกับกลวิธีทางวัฒนธรรมที่ช่วยลดทอนความไม่สุภาพให้น้อยลง [17-21] จากการศึกษา

เรื่องนี้ยังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาและให้คำตอบเกี่ยวกับความไม่สุภาพอย่างโดยตรง ที่ผู้พูดไม่ได้มีเจตนาจะลดทอนความไม่สุภาพแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับต้องการที่จะทำลายหน้าหรือละเมิดสิทธิ์ของผู้ฟังอย่างตั้งใจ ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่งานวิจัยในครั้งนี้ที่ต้องการจะศึกษากรณีความไม่สุภาพในภาษาไทย

ระเบียบวิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรณีความไม่สุภาพในภาษาไทย ดังนั้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างบทสนทนาที่เป็นตัวแทนการใช้ภาษาที่ไม่สุภาพของคนในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลบทสนทนาจาก 4 แหล่ง ดังนี้ 1) บทสนทนาในบทละครโทรทัศน์จำนวน 4 เรื่อง ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในพ.ศ. 2557 ได้แก่ สามมิติตรา ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2557 ถึงวันที่ 2 เมษายน 2557 มีทั้งหมด 13 ตอน รวม 1,950 นาที สงครามนางงาม ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 19 เมษายน 2557 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2557 มีทั้งหมด 25 ตอน รวม 3,250 นาที ผัวชั่วคราว ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 8 ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2557 ถึงวันที่ 1 กันยายน 2557 มีทั้งหมด 28 ตอน รวม 1,680 นาที และสุสานคนเป็น ซึ่งแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ช่อง one ออกอากาศตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2557 ถึงวันที่ 16 มกราคม 2558 มีทั้งหมด 11 ตอน รวม 2,460 นาที 2) บทสนทนาจากประสบการณ์จริงของผู้วิจัยจำนวน 15 สถานการณ์ 3) บทสนทนาจากสถานการณ์จริงในเว็บไซต์ยูทูบ จำนวน 30 เหตุการณ์ และ 4) บทสนทนาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความไม่สุภาพ จำนวน 48 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เนื่องจากเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ประกอบด้วย ถ้อยคำหลายถ้อยคำ จึงจำเป็นต้องบ่งชี้ว่าถ้อยคำใดที่ไม่สุภาพจากนิยามความหมายของความไม่สุภาพ ที่หมายถึงพฤติกรรมทางภาษาที่ผู้พูดใช้เพื่อทำลายหน้าหรือสิทธิ์ของผู้ฟังนั้น [1, 5, 10] นำมาสู่การวิเคราะห์ถ้อยคำที่ไม่สุภาพด้วยการพิจารณาจากเจตนา (Illocutionary Acts) ของผู้พูดที่มุ่งแสดงออกซึ่งความไม่สุภาพ

นอกจากผู้พูดจะมีเจตนาที่มุ่งทำลายหน้าและสิทธิ์ของผู้ฟังแล้ว ผู้ฟังเองก็ต้องรับรู้หรือประเมินได้ว่าผู้พูดตั้งใจที่จะทำลายหน้าและสิทธิ์ของตน [1-10] ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงพิจารณาอภิภาษา (Metalinguage) และอภิวินิจฉัยปฏิบัติศาสตร์ (Metapragmatic Comments) ร่วมด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการรับรู้ของผู้ฟัง กล่าวคือ เป็นการใช้อภิภาษาที่มีความหมายว่าไม่สุภาพหรือความหมายเกี่ยวเนื่องกับความไม่สุภาพ เช่น ไม่สุภาพ หยาบคาย หยาบ ด่า ต่อว่า เป็นต้น เพื่อบ่งชี้ถ้อยคำอื่น ๆ ว่าไม่สุภาพ ดังนั้นเมื่อผู้ฟังฟังถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าว และประเมินถ้อยคำแล้วว่าไม่สุภาพ ผู้ฟังอาจจะกล่าวถ้อยคำบางชี้ว่าถ้อยคำที่ผู้พูดได้กล่าวนั้นไม่สุภาพได้ตอบกลับไป ดังตัวอย่างลูกค้าต้องการซื้อน้ำตาลในปริมาณเกินกว่ากำหนดที่ทางห้างกำหนด จึงไปสอบถามพนักงานว่าซื้อได้หรือไม่ ซึ่งพนักงานก็ตอบว่าได้ แต่เมื่อมาชำระเงิน พนักงานกลับไม่พอใจและต่อว่าลูกค้านั้นที่ซื้อน้ำตาลในปริมาณที่เกินจากที่ทางร้านกำหนด

(1) ลูกค้า	“นี่ครับ หนึ่งถุง คิดเงินหน่อย”
(2) พนักงาน	“กูไม่ขาย กูไม่พอใจขาย หน้าด้าน”
(3) ลูกค้า	“นี่คุณมาด่าผมทำไม ในเมื่อผมถามคุณแล้ว”
(4) พนักงาน	“ก็กูไม่พอใจขาย”

จากตัวอย่างพนักงานไม่พอใจลูกค้าที่ซื้อน้ำตาลเกินจากปริมาณที่กำหนด จึงได้ต่อว่าลูกค้าดังในถ้อยคำในผลัดที่ (2) ทั้งนี้ โดยมีเจตนาทำลายหน้าลูกค้าที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนลูกค้าเองก็ประเมินถ้อยคำของพนักงานในผลัดที่ (2) ว่าไม่สุภาพสอดคล้องกับเจตนาของพนักงาน ดังนั้น ในผลัดที่ (3) ของการสนทนา ลูกค้าใช้อภิภาษาในระดับคำคำว่า “ด่า” เพื่อบ่งชี้ว่าถ้อยคำในผลัดที่ (2) ของพนักงานนั้นไม่สุภาพจริง ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ นอกจากจะพิจารณาเจตนาของผู้พูดแล้ว ผู้วิจัยยังจะพิจารณาอภิภาษาและอภิวินิจฉัยปฏิบัติศาสตร์ร่วมด้วย เพื่อยืนยันว่าถ้อยคำที่บ่งชี้ความไม่สุภาพจากทั้งมุมมองของผู้พูดและผู้ฟัง

กระนั้นก็ดี ในบางสถานการณ์เจตนาของผู้พูดไม่ชัดเจนว่า กล่าวถ้อยคำเพื่อต้องการทำลายหน้าหรือสิทธิ์ของผู้ฟังหรือไม่ โดยเฉพาะ ความไม่สุภาพที่ต้องอาศัยความบ่งชี้เป็นนัย (Implicational Impoliteness) เช่น การประชดประชัน (Sarcasm) คำนัยผกผัน (Irony) หรือการแกล้งสุภาพ (Mock-Politeness) เป็นต้น เช่น การแสร้งใช้วัจนกรรมการชม ซึ่งรูปภาษาไม่สัมพันธ์ (Mismatch) กับเจตนาของผู้พูด กล่าวคือ รูปภาษาเป็นถ้อยคำที่สุภาพ แต่ผู้พูดไม่มีเจตนาจะสุภาพ ในทางตรงกันข้ามกลับมีเจตนาที่จะแสดงออกซึ่งความไม่สุภาพ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาบริบท (Contextualization Cues) [22] เช่น เหตุการณ์ที่มีมาก่อน ความสัมพันธ์ของคู่สนทนาที่มีมาก่อน สัทสัมพันธ์ บริบททางสังคม เป็นต้น

2.2 เมื่อได้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพแล้ว ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์กลวิธีความไม่สุภาพ ทั้งนี้ อาศัยกลวิธี ความไม่สุภาพที่ Culpeper [1-10] ได้ศึกษาไว้เป็นแนวทางในการกำหนดชื่อเรียกในแต่ละกลวิธี กระนั้นก็ดี การศึกษาในงานวิจัยของ Culpeper [1-10] กับการศึกษาในครั้งนี้ ต่างภาษาและวัฒนธรรมกัน ฉะนั้น การศึกษาในครั้งนี้อาจปรากฏกลวิธีความไม่สุภาพที่แตกต่างไปจากการศึกษาของ Culpeper [1-10] ดังนั้น ผู้วิจัยจะกำหนดกลวิธีความไม่สุภาพที่ไม่ปรากฏในงานของ Culpeper [1-10] เอง โดยการพิจารณาจากรูปภาษาและความหมายของถ้อยคำ แล้วนำมาสู่การระบุกลวิธี ตัวอย่าง ชินดี ซึ่งเป็นลูกค้า ไม่พอใจที่โอม ซึ่งเป็นพนักงานขายวัยกลางคน มานวดให้เธอ เพราะต้องการให้พนักงานขายอายุน้อยมาเอาใจมากกว่า

ชินดี “แกอะ ไม่ให้นวด เดี่ยวหนึ่งเหี้ยว ๆ มาตดขาชินดี”

จากตัวอย่าง เมื่อพิจารณารูปภาษาและความหมายของคำว่า “แก” และ “เหี้ยว” แล้ว ต่างมีความหมายในเชิงลบเกี่ยวกับสภาพร่างกาย ทั้งนี้ บุคคลใดโดยย่อต้องการให้ภาพลักษณ์ทางกายของตนเองในสายตาคนอื่นออกมาดี ดังนั้น การกล่าวคำทั้งสองคำนี้จึงเป็นการทำลายหน้า ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ทางกายของผู้ฟัง ผู้วิจัยจึงจัดให้เป็นกลวิธีการใช้คำที่มีความหมายทางลบ โดยเฉพาะ การกล่าวถึงข้อบกพร่องทางกายของผู้ฟัง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังอาศัยแนวคิดทางวัจนปฏิบัติศาสตร์มาพิจารณาและกำหนดกลวิธีความไม่สุภาพพร้อมด้วย ตัวอย่าง นายปิยพงษ์ ซึ่งเป็นพ่อไม่พอใจลูกชายที่แอบเอารถยนต์ไปขับ จนประสบอุบัติเหตุ ปิยพงษ์จึงกล่าวกับลูกชายว่า

ปิยพงษ์ “...ก่อนจะทำทำไมไม่คิด มีมิมองคิดใหม่”

จากตัวอย่างปิยพงษ์ใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยใช้รูปประโยคคำถาม แต่ไม่ได้มีเจตนาถามเพื่อต้องการคำตอบ เพราะรู้ดีแล้วว่าลูกชายมีสมอง หากแต่กล่าวรูปประโยคดังกล่าวเพื่อต้องการตำหนิลูกชายที่ไม่มีปัญญาคิดอะไรให้รอบคอบก่อนจะทำ จึงนำมาซึ่งอุบัติเหตุในครั้งนี้

2.3 จากนั้น ผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำที่ไม่สุภาพตามแต่กลวิธี พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ความไม่สุภาพในภาษาไทย จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 แหล่งข้อมูล พบกลวิธีความไม่สุภาพจำนวน 12 กลวิธี มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ หมายถึง การใช้คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ไม่พอใจ โกรธ หรือเสียใจ เป็นต้น การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนั้นมักไม่ปรากฏตามลำพัง แต่จะปรากฏร่วมกับกลวิธีอื่น โดยปรากฏได้ทั้งในตำแหน่งต้นหรือท้ายร่วมกับกลวิธีอื่น ๆ คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบนี้เป็นกลวิธีความไม่สุภาพที่มุ่งทำลายหน้าของผู้ฟัง โดยเฉพาะ คุณภาพของหน้า บทบาทในสังคมและความสัมพันธ์ของบุคคล [11] ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้คำอุทานที่ไม่สุภาพนี้เป็นการไม่ให้เกิดอิทธิพลอันนำมาซึ่งการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 1	คตกริชตำหนิพฤติกรรมของนางอำไพ ผู้เป็นแม่ ที่ติดการพนัน จนทำให้เป็นหนี้เป็นสิน และถูกยึดบ้าน ทำให้อำไพไม่พอใจ
คตกริช	“แม่หยุดเถอะนา ทำไมต้องไปโทษคนอื่นด้วย อ้อยมันหวังดี ถ้าเกิดแม่เลิกเล่นการพนันซะอย่าง แม่คงไม่ต้องมาตดหนี้แบบนี้หรอก โธ่เอ๊ย”
อำไพ	“โธ่เอ๊ย: อะไรก็ตาม ตำ ตำ”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง ผัวชั่วคราว)

จากตัวอย่าง 1 คตกริชโกรธและไม่พอใจนางอำไพ แม่ของตนเอง ที่ไปกู้ยืมเงินจนเป็นหนี้ อีกทั้งไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด จนเป็นเหตุให้เจ้าหนี้มายึดบ้าน คตกริชจึงได้กล่าวคำอุทาน “โธ่เอ๊ย” ซึ่งเป็นคำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบ ทั้งนี้ เพื่อต้องการแสดงความรู้โกรธและไม่พอใจที่นางอำไพ แม่ของตนเอง การกล่าวคำอุทานดังกล่าวจึงเป็นการทำลายหน้า โดยเฉพาะ บทบาทในสังคมและความสัมพันธ์ ทั้งนี้ เนื่องจากนางอำไพเป็นแม่ของคตกริช การกล่าวคำอุทานที่ไม่สุภาพ จึงเป็นการไม่เชิดชูหรือให้เกิดอิทธิพลผู้เป็นแม่ รวมทั้งเป็นการบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก นอกจากนี้ จะเห็นว่า คำอุทาน “โธ่เอ๊ย” ข้างต้นนั้น ไม่สุภาพอย่างแจ่มแจ้ง ดังจะเห็นได้จากอภิปรายในผลถัดมาที่นางอำไพพูดถึงพฤติกรรมของคตกริชว่าเป็นการตำหนิรวมทั้ง ได้กล่าวคำอุทาน “โธ่เอ๊ย” ซึ่งเป็นคำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบตอบกลับเช่นกัน ที่คตกริชมาตำหนิตนเอง

2. การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพ หมายถึง การใช้คำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ที่ไม่มีหน้าที่สัมพันธ์กับส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค แต่ใช้เพื่อแสดงเจตนาหรือความรู้สึกในเชิงลบ อันก่อให้เกิดความไม่สุภาพ เช่น วะ หวะ ยะ ยะ ้วย เป็นต้น เฉกเช่นเดียวกับการใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกในเชิงลบ การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพนั้น เป็นกลวิธีความไม่สุภาพที่มุ่งทำลายหน้า โดยเฉพาะ บทบาทในสังคมของผู้ฟังและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ทั้งนี้ เนื่องจากบุคคลใดโดยอ้อมต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะ การยอมรับและยกย่อง เชิดชู หรือให้เกียรติตามสถานภาพทางสังคม ฉะนั้นการใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพจึงเป็นการลดบทบาทและไม่ให้เกียรติอีกฝ่าย รวมทั้ง บั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้ จึงมีการใช้กลวิธีดังกล่าวนี้ แสดงความไม่สุภาพต่ออีกฝ่าย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2	แม่ของรสสุคนธ์ต่อว่าพ่อของรสสุคนธ์ที่ไปสร้างหนี้สิน จนคนในบ้านต้องทำงานหนักใช้หนี้แทน
แม่ของรสสุคนธ์	“หี ฉันที้เป็นใคร ฉันที้เป็นเมียคุณ คุณต้องปรึกษาฉันที้ ทำไม่ไม่เคยปรึกษา คุณรู้ไหมว่า ทุกวันนี้ เงินที่หามาได้ ไม่ว่าจะจากฉันที้ จากนังรส ต้องเอาไปใช้หนี้เขาหมด..”
พ่อของรสสุคนธ์	“รู้แล้ว..”
แม่ของรสสุคนธ์	“รู้แล้วทำทำไม”
พ่อของรสสุคนธ์	“รำคาญ <u>้วย</u> ”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สุสานคนเป็น)

จากตัวอย่าง 2 พ่อของรสสุคนธ์กล่าวถ้อยคำ “รำคาญ” พร้อมลงท้ายถ้อยคำด้วยคำว่า “้วย” ซึ่งเป็นคำลงท้ายที่ไม่สุภาพที่มุ่งทำลายหน้าของแม่ของรสสุคนธ์ โดยเฉพาะ บทบาทหรือสถานภาพของเธอ ซึ่งเป็นภรรยา ที่ในความเป็นจริงสามีควรจะให้เกียรติเธอและไม่กล่าวคำลงท้ายที่ไม่สุภาพเช่นนี้ เนื่องจากพ่อของรสสุคนธ์ไม่พอใจ ที่แม่ของรสสุคนธ์มาต่อว่าและตำหนิถึงการกระทำของตนที่ก่อให้เกิดหนี้สิน พ่อของรสสุคนธ์จึงได้กล่าวคำลงท้ายที่ไม่สุภาพนี้เพื่อเป็นการแสดงความไม่สุภาพตอบกลับ

3. การใช้คำต้องห้าม หมายถึง การใช้คำที่ไม่สุภาพ หมายถึงรวมถึงคำหยาบ คำสบถ คำบริภาษ ซึ่งอาจมีความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งอวัยวะเพศ หรืออากัปกิริยาการร่วมเพศ การขบถาย เรื่องอัปมงคล สัตว์อัปมงคลหรือสัตว์ชั้นต่ำที่เป็นอมมนุษย์ รวมทั้ง คำที่เกี่ยวข้องกับความไม่สุภาพในสังคมไทย เช่น อวัยวะเบื้องต่ำ สภาพต่ำช้า เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้เป็นคำที่ไม่ควรพูด โดยเฉพาะ ในวิธภาษาทางการ และมักจะมีคำอื่นมาใช้แทนอย่างเหมาะสมกว่า [18] จากการวิเคราะห์บทการใช้กลวิธีความไม่สุภาพกลวิธีนี้บ่อยครั้ง อาจกล่าวได้ว่า กลวิธีดังกล่าวนี้อยู่ในการรับรู้ของคนในสังคมไทยว่าไม่สุภาพอย่างแท้จริง การเลือกใช้คำต้องห้ามจึงแจ่มแจ้งว่าไม่สุภาพ ทั้งในมุมมองการประเมินของทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3	ลูกค้าไม่พอใจที่พนักงานคิดราคาสินค้าไม่ถูกต้อง จึงได้ต่อว่า
ลูกค้า	“ไอ้เหี้ย ภูบอกว่ามีคิดผิด ไอ้ <u>เย็ดแม่</u> แล้วมีงขอโทษกูรีเปล่า สัตว์มาเลี้ยงกู ราคาก็เป็นราคานี้แหละ ซ้อมาสิบบาท แล้วมาบอกกูยกเล็ก ขอโทษกูเดี๋ยวนี้เลย <u>ควย</u> ”

(สถานการณ์จริงจากเว็บไซต์ยูทูบ)

จากตัวอย่าง 3 ลูกค้ากล่าวคำต้องห้ามที่มีความหมายเกี่ยวกับอวัยวะเพศชายและกิริยาที่เกี่ยวข้องกับการร่วมเพศ ได้แก่ คำว่า “ควย” และ “เย็ดแม่” ตามลำดับ เพื่อต้องการทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองแก่พนักงานคนดังกล่าว ที่คิดราคาสินค้าให้เธอไม่ถูกต้อง การนำคำต้องห้ามทั้ง 2 คำ ที่เป็นคำเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะ ที่เกี่ยวกับอวัยวะใน การมีเพศสัมพันธ์ และการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าก็เพื่อทำลายคุณภาพหน้าของพนักงาน โดยเฉพาะ ภาพลักษณ์ของพนักงานให้เป็นไปในเชิงลบ ทั้งนี้ คำว่า “เย็ดแม่” นั้น ประกอบด้วย คำว่า “เย็ด” ซึ่งเป็นคำต้องห้ามเกี่ยวกับเพศ หมายถึง ร่วมประเวณี กับคำว่า “แม่” ที่หมายถึง ผู้หญิงผู้ให้กำเนิดลูกรวมกันแล้วหมายความว่า การที่ผู้ฟังมีเพศสัมพันธ์กับแม่ของตนเอง ซึ่งหากเป็นจริงก็จะเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม จารีตประเพณีของสังคม การบริภาษผู้ฟังด้วยคำคำนี้ ไม่ได้หมายความว่าผู้ฟังจะมีเพศสัมพันธ์กับแม่ของผู้ฟังจริง แต่เป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ฟังที่ผู้เชื่อว่าไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมกับการมีเพศสัมพันธ์กับแม่ของผู้ฟัง ซึ่งไม่ถูกต้องและเหมาะสมเช่นกัน Ljung [23] ได้กล่าวถึงคำต้องห้ามที่มีความหมายเกี่ยวกับแม่และเพศสัมพันธ์ว่าเป็นคำต้องห้ามอย่างปกติวิสัย และมีอยู่ในหลายภาษา สันนิษฐานว่ามีที่มาจากภาษาภาษาแอฟริกาตะวันตก อย่างภาษา Mandingo และ Wolof และนำเข้ามาในภาษาอังกฤษแบบอเมริกันโดยคนข้าทาส

นอกจากกิจกรรมทางเพศแล้ว อวัยวะที่ใช้ร่วมเพศก็เป็นคำต้องห้ามอีกประเภทหนึ่งที่ปรากฏในหลายภาษา ทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิง [23] จากตัวอย่าง 3 ลูกคำเลือกใช้คำว่า “ควย” ที่หมายถึงอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย [24] มาใช้ทำลายหน้าของพนักงานให้รู้สึกเสียหน้าและเกิดความขุ่นเคือง

4. การใช้คำที่แสดงความหมายทางลบ หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรม หรือคุณสมบัติที่สังคมตัดสินว่าไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีไม่งาม [18] คำที่แสดงความหมายทางลบดังกล่าวนี้อาจเป็นความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม หรือไม่ดีงามของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง หรือความคิด ความรู้สึก หรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังก็ได้ ทั้งนี้เพื่อทำลายหน้าและสร้างความขุ่นเคืองให้เกิดแก่ผู้ฟัง การที่กลวิธีดังกล่าวนี้ไม่สุภาพเพราะบุคคลโดยอ้อมต้องการให้ภาพลักษณ์ของตนที่แสดงออกสู่สายตาของบุคคลอื่นนั้น เป็นไปในเชิงบวก ฉะนั้น การกล่าวโดยใช้คำที่มีความหมายเชิงลบต่อผู้ฟังจึงเป็นการทำลายภาพลักษณ์ของผู้ฟัง อันนำมาซึ่งความไม่สุภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบในประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของผู้ฟัง ดังตัวอย่างการกล่าวถึงภาพลักษณ์ทางกายในเชิงลบของผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 4	แฟรงค์ไม่พอใจกอล์ฟ ที่กล่าวดูถูกพนักงานคนอื่น ๆ จึงได้ต่อกอล์ฟว่า ปากหมา
แฟรงค์	“มีงใจเย็น ๆ ก่อนเว้ย อย่าไปสนพวกปากหมาเลยเว้ย”
กอล์ฟ	“เฮ้ย มีงคำใครปากหมาวะไอ้เตี้ย”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง ผัวชั่วครว)

จากตัวอย่างที่ 4 กอล์ฟกล่าวคำว่า “เตี้ย” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเชิงลบ หมายถึงมีรูปร่างต่ำกว่าปกติ [24] เพราะไม่พอใจแฟรงค์ที่มาต่อว่าตนเองว่าเป็นคนปากหมาหรือชอบพูดจาว่าร้ายคนอื่น ดังนั้น กอล์ฟจึงแสดงความไม่สุภาพกลับด้วยการกล่าวถึงรูปลักษณ์ของแฟรงค์ที่รู้สึกว่าย่ำแย่กว่าปกติในระดับความสูงของผู้ชายไทยทั่ว ๆ ไป เพื่อต้องการทำลายหน้าของแฟรงค์โดยเฉพาะ ในส่วนของคุณภาพของหน้าที่เป็นภาพลักษณ์ทางกาย ซึ่งก็คือ ความสูง

5. การใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบ หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเชิงเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยการนำประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง เช่น รูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง ไปเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งที่ไม่ดี เพื่อต้องการทำลายหน้าของผู้ฟังให้อับอาย เพราะบุคคลใดก็ตามต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับหรือยกย่องในประเด็นหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การกล่าวถึงข้อบกพร่องหรือไม่ดีของทั้งรูปลักษณ์ พฤติกรรม การกระทำ จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้ฟัง จึงเป็นความไม่สุภาพ กลวิธีดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบ หากแต่กลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบนั้น รูปภาษาและความหมายของคำสอดคล้องกัน แต่กลวิธีการใช้ถ้อยคำเปรียบเชิงลบนั้น รูปภาษากับความหมายหรือเจตนาไม่สัมพันธ์กัน (Mismatch) กระนั้นก็ดี จากการวิเคราะห์พบการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบหลายลักษณะ ทั้งการใช้สำนวนไทยที่มีความหมายเชิงลบ การใช้อุปลักษณ์ รวมทั้งการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ การจะเข้าใจความหมายของถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงลบบางถ้อยคำได้นั้น ผู้พูดกับผู้ฟังอาจต้องมีการสนทนาแลกเปลี่ยนกัน จึงจะเข้าใจความหมายเปรียบเทียบนั้นได้ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5	ดิไซน์เนอร์เลือกเสื้อผ้าจากห้องเสื้อมาให้กะรัตเลือกใส่เพื่อให้สัมพันธ์กันนิตยสาร
ดิไซน์เนอร์	“ชุดนี้มัยคะคุณกั้ง”
กะรัต	“ชุดนี้นะเธอ เหมือนป่าแถวลำเพ็งเค้าใส่กันเลย เอาไปเก็บ”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สามีตีตรา)

จากตัวอย่างที่ 5 กะรัตไม่พอใจเสื้อผ้าจากห้องเสื้อของดิไซน์เนอร์คนนี้จึงกล่าวถ้อยคำ “ชุดนี้นะเธอ เหมือนป่าแถวลำเพ็งเค้าใส่กันเลย” ซึ่งมีเนื้อความเปรียบเทียบเสื้อผ้าของดิไซน์เนอร์ว่า เหมือนเสื้อผ้าสำหรับผู้หญิงสูงวัย ที่มีราคาถูกและคุณภาพไม่ดี ซึ่งมีขายทั่วไปในตลาดลำเพ็ง การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวถือว่าเป็นความไม่สุภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากไปทำลายหน้าของดิไซน์เนอร์ โดยเฉพาะคุณภาพของหน้า ที่ต้องการให้กะรัตยกย่องหรือชื่นชมในผลงานการออกแบบของเขา แต่กะรัตกลับตำหนิผลงานการออกแบบเสื้อผ้าของดิไซน์เนอร์ผู้นี้ว่าเหมือนเสื้อผ้าทั่วไปที่วางขายในตลาด จึงเท่ากับเป็นการทำลายหรือลด กตความสามารถของดิไซน์เนอร์ผู้นี้ให้ต่ำลงหรือแยกลง

6. การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับข้อบกพร่องของผู้ฟัง หมายถึง การนำประเด็นที่ความล้มเหลว หรือข้อบกพร่องข้อเสีย ของสิ่งหรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ฟังมากกล่าว รวมทั้งผลเสียที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องนั้นด้วย เพื่อกล่าวโทษผู้ฟังรวมทั้งทำลายหน้าของผู้ฟังเพื่อให้เกิดความอับอาย ดังในแนวคิดเรื่องการจัดการความสัมพันธ์ของ Spencer-Oatey [11, 25]

ที่ได้กล่าวถึงหน้า โดยเฉพาะ ประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพของหน้าว่า คู่สนทนาต่างต้องการให้อีกฝ่ายประเมินภาพลักษณ์ ทั้งคุณลักษณะ คุณสมบัติ และการกระทำของตนเองในเชิงบวก ดังนั้นเมื่อฝ่ายใดก็ตามต้องการแสดงความไม่สุภาพต่ออีกฝ่าย จึงมักนำประเด็น ที่เป็นความล้มเหลวหรือข้อบกพร่องของอีกฝ่ายนี้มากกล่าว เช่น การไม่ประสบผลสำเร็จในการกระทำใดการกระทำหนึ่ง ผลกำไร ความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว หน้าที การงาน หรือพฤติกรรมการกระทำไม่พึงประสงค์ของสังคม เป็นต้น แม้ว่ากลวิธีดังกล่าวนี้ จะคล้ายคลึงกับกลวิธีการใช้คำที่แสดงความหมายทางลบก็ตาม แต่กลวิธีนี้มีความต่างตรงที่ ถ้อยคำที่กล่าวนั้นไม่ปรากฏคำที่มีความหมายทางลบ แต่เมื่อพิจารณาเนื้อความของถ้อยคำทั้งหมดแล้ว จะพบว่า ต้องการกล่าวถึงความล้มเหลวหรือข้อบกพร่องของผู้ฟัง ดังตัวอย่างการกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้ฟัง ที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม

ตัวอย่างที่ 6 สไบ และใบข้าวขวยมปากกาของเอเยเพื่อกรอกใบสมัครประกวดนางงาม แต่เอเยไม่ให้ยืม พร้อมกับดึงปากกาออกมาจากมือของใบข้าว

สไบ “นี่นี่ ไม่มีมารยาทเลย”

ใบข้าว “ไม่มีน้ำใจเลย”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สงครามนางงาม)

จากตัวอย่างที่ 6 สไบและใบข้าวกล่าวถ้อยคำ “ไม่มีมารยาทเลย” กับ “ไม่มีน้ำใจเลย” ตามลำดับ ทั้งนี้ ถ้อยคำทั้งสอง ถ้อยคำเป็นถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ดีของเอเย ที่ไม่มีความเอื้อเฟื้อรวมทั้งดึงปากกาออกมาจากมือของใบข้าวโดยไม่บอกให้รู้ล่วงหน้า ดังนั้น การกล่าวถึงหรือบ่งชี้ประเด็นความผิดของเอเย จึงเป็นความไม่สุภาพที่ต้องการทำลายหน้าของเอเย ด้วยการนำประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมความผิดของเอเยที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม คือ ควรจะมีความเอื้อเฟื้อ มากกล่าวในเชิงตำหนิ

7. การไม่ยอมรับ หมายถึง การไม่ยินยอมหรือไม่เห็นพ้องต้องกันกับความคิดเห็นหรือการกระทำของผู้ฟัง รวมไปถึงการไม่ยอมรับในตัวผู้ฟัง เช่น การปฏิเสธ การขับไล่ หรือการไม่สนใจ ไม่ใส่ใจ ไม่แสดงความเห็นใจต่อความรู้สึกของผู้ฟัง เป็นต้น ในหลาย ๆ แนวคิดเกี่ยวกับความสุภาพและความไม่สุภาพนั้น [3-4, 11, 25] การใช้ภาษาในลักษณะนี้เป็นการใช้ภาษาในเชิงลบ เพราะเป็นการทำลายหน้า และส่งผลให้ผู้ฟังรู้สึกแปลกแยกออกจากกลุ่ม ไม่เป็นพวกพ้องเดียวกัน อันนำมาซึ่งการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังตัวอย่างการขับไล่ผู้ฟังให้ออกจากบ้านไป

ตัวอย่างที่ 7 รสสุคนธ์ไม่พอใจอุษา เนื่องจากซีพ มีท่าทางจะชอบพออุษา ดังนั้น เมื่อลั่นทม ภรรยาของซีพตาย รสสุคนธ์จึงรีบขับไล่อุษาออกจากบ้าน

รสสุคนธ์ “ถ้าอย่างนั้นคืนนี้สวดศพเสร็จเนี่ยะ ฉันทว่าเธอควรขยับขยายหาที่อยู่ใหม่ได้แล้วนะ ถ้าเธอไม่ได้มีแผนการอะไร ออกไปจากบ้านนี้ซะ”

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สุสานคนเป็น)

จากตัวอย่างที่ 7 รสสุคนธ์กล่าวถ้อยคำ “ออกไปจากบ้านนี้ซะ” ซึ่งมีเนื้อความบังคับให้อุษาเก็บของออกจากบ้านไป ทั้งนี้ รสสุคนธ์ไม่พอใจอุษามาก่อนแล้ว เนื่องจากอุษามักจะตำหนิเธอกับการทำงานในโรงงาน รวมทั้งกลัวว่าซีพ สามีของเธอ จะไปมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับอุษา จึงต้องตัดต้นเหตุเพื่อให้เกิดปัญหาในภายหลัง

8. การทำให้กลัว หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบหรือผลร้ายที่อาจเกิดแก่ผู้ฟังในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบายนามณ์ สร้างความอับอายให้แก่ผู้ฟัง หรือให้ผู้ฟังเกิดความกลัว ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติหรือละการปฏิบัติตามที่ผู้พูดต้องการ อาจเป็นการสาปหรือสาปแช่ง หรือการข่มขู่ก็ได้ การทำให้กลัวนั้นเป็นกลวิธีความไม่สุภาพที่ทำลายทั้งหน้าและสิทธิของผู้ฟัง โดยการสาปแช่งนั้น เป็นการทำลายหน้าผู้ฟัง โดยเฉพาะ คุณภาพของหน้าในส่วนของคุณลักษณะให้เป็นไปในทางลบ เช่น ขอให้ไม่ตายดี ขอให้สอบตก เป็นต้น ส่วนการข่มขู่เป็นการทำลาย เนื่องจากการข่มขู่เป็นการกล่าวถ้อยคำให้ผู้ฟังกลัวและละหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ฟังไม่ต้องการกระทำ จึงเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8 ผู้โดยสารรถประจำทางไม่พอใจพนักงานเก็บเงินรถโดยสารประจำทางที่ให้ข้อมูลเส้นทางการเดินรถไม่ชัดเจน

ผู้โดยสาร “สามวันไม่ตายดี บอกไม่ไปไม่ไปแค่นั้นก็จะได้ลง”

(สถานการณ์จริงจากเว็บไซต์ยูทูบ)

จากตัวอย่างที่ 8 ผู้โดยสารรถประจำทางกล่าวถ้อยคำ “สามวันไม่ตายดี” ซึ่งเป็นการสาปแช่ง โดยมีเนื้อความเกี่ยวกับผลกระทบในเชิงลบที่ต้องการให้พนักงานเก็บเงินรถโดยสารประจำทางเสียชีวิตอย่างอนาถภายในสามวันนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากไม่พอใจพนักงานเก็บเงินรถโดยสารประจำทาง ที่ให้ข้อมูลเส้นทางรถโดยสารไม่ชัดเจน จนทำให้ผู้โดยสารคนนั้นไม่สามารถลงรถตรงป้ายที่ต้องการได้ อีกทั้งยังกล่าวโทษว่าเป็นความผิดของผู้โดยสารที่ไม่ตั้งใจฟัง ด้วยเหตุนี้ การกล่าวถ้อยคำดังกล่าวนี้ จึงเป็นความไม่สุภาพ ที่ต้องการทำลายหน้าของพนักงาน กล่าวคือ เนื้อหาของถ้อยคำไม่ได้ยกย่องเชิดชูหรือให้เกียรติพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีแล้ว ในทางตรงกันข้ามกลับสาปแช่งให้เสียชีวิตในเร็ววันอีก ซึ่งอนุมานได้ถึงความบกพร่องในหน้าที่ของพนักงานคนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

9. การใช้วจนกรรมการสั่ง หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความสั่งให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่าง Bousfield [7] ได้กล่าวว่า ในหลายสถานการณ์ การสั่งหรือการทำให้ผู้ฟังอยู่ใต้อำนาจ ก็เป็นฉนวนก่อให้เกิดความขุ่นเคืองและไม่สุภาพ โดยเฉพาะการสั่งให้กระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการกระทำ ซึ่งเป็นการทำลายสิทธิ์ของผู้ฟังที่จะกระทำการใดได้อย่างอิสระ [11, 25] ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 9 ลูกค้าไม่พอใจที่พนักงานคิดราคาสินค้าไม่ถูกต้อง จึงได้ต่อว่าพร้อมทั้งสั่งให้ขอโทษตนเอง
ลูกค้า “ไอ้เหี้ย ญอกว่ามึงคิดผิด ไอ้เย็ดแม่ แล้วมึงขอโทษกูรีบเล่า สัตว์มาเลี้ยงกู ราคาก็เป็นราคานี้แหละ ชื้อมาสิบบาท แล้วมาบอกกูยกเลิก **ขอโทษกูเดี๋ยวนี้เลยควย**”

(สถานการณ์จริงจากเว็บไซต์ยูทูบ)

จากตัวอย่าง 9 ลูกค้ากล่าวถ้อยคำ “ขอโทษกูเดี๋ยวนี้เลย” ซึ่งมีเนื้อความสั่งให้พนักงานขอโทษตนเอง เนื่องจากไม่พอใจที่พนักงานคนดังกล่าวคิดราคาสินค้าไม่ถูกต้อง การสั่งดังกล่าวจึงเป็นทำลายสิทธิ์ของพนักงาน กล่าวคือ เป็นการลูกล้าเข้าไปให้พนักงานผู้นั้นอยู่ภายใต้อำนาจของตน อีกทั้ง เป็นการบังคับให้กระทำตามที่ตนต้องการ คือ กล่าวคำขอโทษซึ่งผู้ฟังหรือพนักงานคนนั้นไม่ต้องการทำ

10. การประชดประชัน (sarcasm) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่รูปภาษาไม่สัมพันธ์ (Mismatch) หรือตรงกันข้ามกับเจตนาของผู้พูด หรือที่ Leech [26] เรียกว่า ถ้อยคำนัยผกผัน (Irony) ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อก่อให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นเคือง ด้วยวิธีการที่ไม่ตรงประเด็นหรือการกล่าวอ้อม แต่ผู้ฟังก็สามารถเข้าใจเจตนาของผู้พูดได้จากการตีความจากความหมายซึ่งบ่งเป็นนัย (Implicature) หรือที่ Culpeper [10] เรียกว่า Implicational Impoliteness อันเป็นบริบท (หมายรวมรวมถึงทั้ง Co-text และ Context) ที่ช่วยให้รับรู้ได้ว่าถ้อยคำนั้นไม่สุภาพ อันประกอบด้วย บริบทภายใน (Internal) ซึ่งเป็นความขัดกันระหว่างรูปภาษาภายในถ้อยคำ หรือรูปภาษากับปริภาษาอื่น ๆ เช่น การกล่าวชม แต่ใช้น้ำเสียงสูงหรือเปื้อนหนาย เป็นต้น ส่วนบริบทภายนอก (External) นั้นเป็นบริบทภายนอกที่เอื้อต่อการเข้าใจถ้อยคำว่าไม่สุภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นความไม่สัมพันธ์กันระหว่างประเภทของงานเขียนกับรูปภาษา เช่นจดหมายร้องเรียน แต่ลงท้ายจดหมายด้วยการกล่าวขอบคุณ หรือเหตุการณ์ความขัดแย้งที่มีมาก่อนในอดีต เช่น ผู้พูดกล่าวชมผู้ฟังด้วยน้ำเสียงปกติ แต่ด้วยเหตุการณ์ในอดีตที่เคยทะเลาะหรือขัดแย้งกันมาก่อน ก็ทำให้รับรู้ได้ว่า ผู้พูดไม่ได้มีความจริงใจที่จะกล่าวชมผู้ฟังจริง เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าการประชดประชันในหลายลักษณะ ทั้งการแสรังสุภาพ การใช้ประโยคคำถามเพื่อตำหนิหรือประชดประชัน การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบเสียงสะท้อน และการใช้ระดับภาษาไม่เหมาะสม กลวิธีการนี้ ส่วนใหญ่ ผู้พูดจะละเมิดหลักการสนทนาโดยเฉพาะ หลักคุณภาพและหลักวิธีการ กล่าวคือ ผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่ไม่เป็นจริงหรือกล่าวถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนว่าไม่สุภาพ แต่บริบทดังกล่าวมาจะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ว่าผู้พูดมีเจตนาจะไม่สุภาพจริง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10 ลูกโซ่ปล่อยคลิปลับของริบบิ้นในอินเทอร์เน็ต เพื่อหวังทำลายและให้ริบบิ้นออกจากการประกวดนางงาม

ริบบิ้น **“ต้องขอบคุณลูกโซ่ขณะที่ปล่อยคลิปแรกออกไปก่อน”**

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สงครามนางงาม)

จากตัวอย่างที่ 10 ริบบิ้นกล่าวถ้อยคำ “ต้องขอบคุณลูกโซ่ขณะที่ปล่อยคลิปแรกออกไปก่อน” เนื่องจากไม่พอใจลูกโซ่ที่เปิดเผยความลับของเธอต่อกองประกวด เพื่อให้ริบบิ้นถูกตัดออกจากการประกวดในครั้งนี้ แต่ริบบิ้นกลับแก้ไขสถานการณ์ได้จนทำให้เป็นผลดีแก่ตัวเธอเอง แม้จะเป็นผลดีก็ตาม แต่ในสถานการณ์เช่นนี้ ที่ถูกลูกโซ่ ซึ่งเป็นคู่แข่งชั้นฝายตรงข้ามเปิดเผยความลับนั้น ก็ไม่ใช่เรื่องที่ดี ฉะนั้น การที่ริบบิ้นกล่าวขอบคุณลูกโซ่ จึงไม่ได้มีเจตนาหรือความจริงใจที่จะสำนึกใจบุญคุณที่ลูกโซ่เปิดเผยความลับของเธอจริง แต่ในทางตรงกันข้ามกลับต้องการแสรังสุภาพเพื่อประชดประชันลูกโซ่ ที่แม้ว่าลูกโซ่จะคิดร้ายกับเธอ แต่แผนนั้นก็ล้มเหลว ในทางตรงกันข้าม กลับเป็นประโยชน์แก่ตัวเธอเองมากกว่า

11. การท้าทาย หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความชวนให้ผู้ฟังกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังไม่มีความสามารถที่จะกระทำการสิ่งนั้นได้ หรืออยู่ในสถานะที่มีความสามารถด้อยกว่าผู้พูด การกล่าวถ้อยคำในลักษณะนี้ เป็นการท้าทายหน้า โดยเฉพาะ คุณภาพหน้าของผู้ฟัง ผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังไม่มีความสามารถจะกระทำได้ การท้าทายก็ยิ่งบ่งชี้ความสามารถของผู้ฟัง อันก่อให้เกิดความอับอายหรือความขุ่น คือ งแกผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11 รสสุคนธ์แอบไปมีความสัมพันธ์ลับกับซีพ น้ำเชยของอุษา ทั้งที่ลั่นทมภรรยา ก็ยังมีชีวิตอยู่
อุษา “ฉันไม่คิดเลยนะว่าเธอจะเลวได้ขนาดนี้”
รสสุคนธ์ “คุณอุษาคะ ฉันก็ยังยืนยันคำเดิมนะคะ **ถ้าจะฟ้องให้คุณผู้หญิงช็อกตายคาบ้านนี้ ก็ฟ้องไปเลย ฟ้องได้ทุกเมื่อเลย ว่าแต่กล้ารีเปล่าละ”**

(บทสนทนาจากละครเรื่อง สุสานคนเป็น)

จากตัวอย่างที่ 11 รสสุคนธ์กล่าวถ้อยคำ “ถ้าจะฟ้องให้คุณผู้หญิงช็อกตายคาบ้านนี้ ก็ฟ้องไปเลย ฟ้องได้ทุกเมื่อเลย ว่าแต่กล้ารีเปล่าละ” ซึ่งมีเนื้อความชวนให้อุษา กระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ เปิดเผยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรสสุคนธ์กับซีพให้ลั่นทมได้รู้ ทั้งนี้ เนื่องจากไม่พอใจอุษาที่จะนำความลับของเธอกับซีพไปบอกลั่นทม แต่ก็เชื่อว่าอุษาไม่กล้าที่จะเปิดเผยความลับนี้จริง เพราะเป็นห่วงความรู้สึกของลั่นทมมากกว่า ดังนั้น การกล่าวท้าทายของรสสุคนธ์จึงเป็นความไม่สุภาพ ที่มุ่งทำลายของอุษาเพราะเป็นการทำในการกระทำที่เชื่อแน่ว่าอุษาไม่มีทางที่จะกระทำได้

12. การระงับความสุภาพ หมายถึงการที่ผู้พูดตั้งใจไม่แสดงความสามารถในสถานการณ์ที่ผู้ฟังคาดหวังว่า ผู้พูดจะต้องแสดงความสามารถกลับ [5] การสนทนาเป็นกิจกรรมที่เป็นพลวัต มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง บ่อยครั้งที่คู่สนทนาสามารถคาดเดาถ้อยคำในผลัดของการสนทนาได้ เนื่องจากแนวคิดเรื่องของคู่วจนกรรม (Adjacency Pair) ที่ปรากฏที่เมื่อปรากฏวจนกรรมใดวจนกรรมหนึ่งแล้ว มักปรากฏอีกวจนกรรมหนึ่งตามมากู้กันเสมอ [27] เช่น การถาม-การตอบคำถาม การขอร้อง-การตอบรับหรือปฏิเสธ เป็นต้น โดยเฉพาะ วจนกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพตามขนบหลายวจนกรรม ที่เมื่อคู่สนทนาฝ่ายหนึ่งกล่าววจนกรรมเหล่านี้แล้ว ก็คาดหวังว่าคู่สนทนาอีกฝ่ายจะกล่าวอีกวจนกรรมในส่วนที่สองกลับ ด้วยเหตุนี้ หากคู่สนทนาต้องการแสดงออกซึ่งความไม่สุภาพ ก็จะเลือกที่จะระงับหรือไม่กล่าวถ้อยคำที่เป็นวจนกรรมคู่ในส่วนสองกลับ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 12 แม่ครัวกับพนักงานเสิร์ฟมีประเด็นที่ไม่พอใจกันแล้ว ในสถานการณ์นี้ แม่ครัวถามพนักงานเสิร์ฟถึงลูกค้าที่จองโต๊ะไว้ ว่านั่งโต๊ะหมายเลขเท่าไร เพื่อจะได้เขียนกำกับในรายการอาหารที่จะยกออกไปเสิร์ฟได้ถูกต้อง
แม่ครัว “นก (ชื่อสมมติของพนักงานเสิร์ฟ) โต๊ะจองโต๊ะไหน”
พนักงานเสิร์ฟไม่ตอบถ้อยคำใดใด
แม่ครัว “ไม่บอก กูจะรู้ใหม่ว่านั่งโต๊ะไหน ทีหลังกูทำตั้งทำตั้ง พวกมึงยกกันเอาเองนะกูถามมึงไม่ตอบ”
พนักงานเสิร์ฟยังคงนิ่ง ไม่ตอบ

(สถานการณ์จริงจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง)

จากตัวอย่างที่ 12 แม่ครัวทราบหมายเลขโต๊ะของลูกค้าที่จองโต๊ะอาหารไว้ เพื่อจะได้กำกับลงในรายการอาหารและยกเสิร์ฟได้ถูกต้องตรงตามโต๊ะที่จองไว้ ดังนั้น จึงกล่าวถามพนักงานเสิร์ฟถึงเรื่องหมายเลขของลูกค้าที่โทรศัพท์มาจองโต๊ะอาหารด้วยการกล่าว วจนกรรมคำถาม ซึ่งมีคู่วจนกรรมเป็นการกล่าวตอบกลับ การที่แม่ครัวกล่าววจนกรรมคำถามด้วยถ้อยคำว่า “นก (ชื่อสมมติของพนักงานเสิร์ฟ) โต๊ะจองโต๊ะไหน” ก็คาดหวังว่าพนักงานเสิร์ฟจะตอบคำถาม แต่ในทางตรงกันข้ามพนักงานเสิร์ฟกลับไม่กล่าวตอบใดใด ด้วยเหตุนี้ การนิ่งเงียบของพนักงานเสิร์ฟจึงเป็นการแสดงออกซึ่งความไม่สุภาพต่อแม่ครัว อันเนื่องมาจากเหตุความบาดหมางก่อนหน้านี้

สรุปและการอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรณีศึกษาความไม่สุภาพในภาษาไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลบทสนทนาจาก 4 แหล่งข้อมูล ได้แก่ บทสนทนาในละครโทรทัศน์ บทสนทนาจากประสบการณ์จริงของผู้วิจัย บทสนทนาจากสถานการณ์จริงในเว็บไซต์ยูทูป และบทสนทนาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความไม่สุภาพ จากวิเคราะห์กรณีศึกษาความไม่สุภาพพบกลวิธีความไม่สุภาพทั้งหมด 12 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้คำอุทานแสดงอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ 2) การใช้คำลงท้ายที่ไม่สุภาพ

3) การใช้คำต้องห้าม 4) การใช้คำที่มีความหมายทางลบ 5) การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ 6) การกล่าวถ้อยคำที่มีเนื้อความเกี่ยวกับข้อบกพร่องของผู้ฟัง 7) การไม่ยอมรับ 8) การทำให้กลัว 9) การใช้วจนกรรมการสั่ง 10) การประชดประชัน 11) การทำทนาย และ 12) การระงับความสุภาพ กลวิธีที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ [9, 18-21] ที่ศึกษาความไม่สุภาพและวจนกรรมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความไม่สุภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลวิธีต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกลวิธีที่ไม่สุภาพจริง และอยู่ในการรับรู้ของคนในสังคมไทย เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กันนั้น โดยเฉพาะ ในสถานการณ์ที่ไม่สุภาพ ผู้พูดจำเป็นต้องเลือกใช้ถ้อยคำที่คิดว่าไม่สุภาพจริง ที่ผู้ฟังจะสามารถประเมินค่าถ้อยคำนั้นได้ว่าไม่สุภาพ ถ้อยคำในลักษณะนี้มักเป็นถ้อยคำที่ทั้งผู้พูดและผู้ฟังเรียนรู้และสั่งสมจากประสบการณ์จากการปฏิสัมพันธ์ก่อนนี้ (Prior Interactions) แล้วนำมาใช้เมื่อต้องการแสดงความไม่สุภาพ [10, 28] ดังนั้นถ้อยคำที่ไม่สุภาพนี้จึงปรากฏซ้ำทั้งในงานวิจัยนี้และงานวิจัยอื่น ๆ ต่อยอดถึงการรับรู้และอยู่ในโครงสร้างความรู้ (Schema) ของผู้ใช้ภาษาในสังคมไทย

กระนั้นก็ดี กลวิธีบางกลวิธีก็แตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ นี้ แม้ว่าในงานวิจัยอื่น ๆ ปรากฏกลวิธีการทำให้กลัว โดยเฉพาะ การข่มขู่ แต่ก็ไม่มีงานวิจัยปรากฏการใช้การสาปแช่ง ต่างจากงานวิจัยนี้ ที่ปรากฏการสาปแช่ง อันสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของคนในสังคมไทย ที่เชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ อันบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แม้ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้หลายกลวิธีที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ไม่สัมพันธ์กับงานของ จันทิมา สว่างลาภ [9] ที่ศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตี้โชว์นั้น ที่แม้จะเป็นการศึกษากลวิธีความไม่สุภาพที่เหมือนกัน แต่กลวิธีความไม่สุภาพบางกลวิธีปรากฏใช้เฉพาะในงานวิจัยนี้ แต่ไม่ปรากฏในรายการเรียลลิตี้โชว์ ทั้งการทำให้กลัว อัน ได้แก่ การข่มขู่และการสาปแช่ง กลวิธีการไม่รับ กลวิธีการทำทนาย กลวิธีการระงับความสุภาพ ส่วนกลวิธีการประชดประชันนั้นไม่สอดคล้องกันในบางประเด็น ได้แก่ การแสวงสุภาพและการใช้ถ้อยคำนับผกผันเสียสะท้อน เนื่องมาจากงานของ จันทิมา สว่างลาภ [9] ศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในปริจเฉทรายการเรียลลิตี้โชว์ ซึ่งเป็นรายการถ่ายทอดสด จึงมีการควบคุมเนื้อหาของรายการให้เหมาะสม รวมทั้งการใช้ภาษาที่ไม่สุภาพมักเป็นการยั่วล้อ (Banter) เพื่อสร้างสีสันให้แก่รายการมากกว่า แตกต่างจากในงานของผู้วิจัย ที่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสถานการณ์จริงหรือเสมือนจริง ที่ตัวละครหรือบุคคลในสถานการณ์ มุ่งเน้นการทำลายหน้าหรือสิทธิ์ของผู้ฟังเพื่อให้ขุ่นเคืองหรืออับอายเป็นหลัก ดังนั้น จึงปรากฏกลวิธีที่หลากหลายกว่า

นอกจากนี้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า สัทสัมพันธ์ (Prosody) มีความสำคัญต่อการประเมินค่าความไม่สุภาพ อีกทั้งช่วยให้ผู้ฟังรับรู้ความไม่สุภาพที่ผู้พูดต้องการจะทำลายหน้าหรือสิทธิ์ของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี Culpeper, Bousfield and Wichmann [29] ได้กล่าวถึงสัทสัมพันธ์ไว้ว่า “สัทสัมพันธ์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเสียงในระดับเหนือหน่วยแยกส่วน (Suprasegmental) ที่มีความสัมพันธ์กับถ้อยคำทุกถ้อยคำ อันได้แก่ การลงเสียงหนักเบา (Stress) จังหวะ (Rhythm) และทำนองเสียง (Intonation) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ทุกถ้อยคำใดที่เปล่งออกมา ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับสัทสัมพันธ์เสมอ ไม่มีถ้อยคำใดปราศจากสัทสัมพันธ์ได้” ด้วยเหตุนี้ ในการสื่อสาร จึงจำเป็นที่ผู้รับสารหรือผู้ฟังต้องพิจารณาหรืออาศัยสัทสัมพันธ์ในการตีความหมายหรือเจตนาของผู้ส่งสารหรือผู้พูด ดังนั้นในแนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารกำหนดให้สัทสัมพันธ์หรือปริภาษาเป็นสิ่งต้องพิจารณาร่วมกับการตีความสาร ไม่เว้นแม้แต่การตีความความไม่สุภาพของถ้อยคำ งานวิจัยหลายงาน โดยเฉพาะงานของ Culpeper, Bousfield and Wichmann [29] และ Tumtavitikul and Thitikannara [30] บ่งชี้ว่าค่าเฉลี่ยมูลฐาน (Pitch Range) ในขณะที่กล่าวถ้อยคำไม่สุภาพหรือในขณะที่กล่าวถ้อยคำด้วยอารมณ์โกรธ จะสูงกว่าการกล่าวถ้อยคำในอารมณ์อื่นหรือถ้อยคำปกติ แต่ก็ไม่สามารถสรุปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของถ้อยคำที่ไม่สุภาพหรือในอารมณ์โกรธได้ จึงน่าสนใจที่จะมีการศึกษาทั้งสัทสัมพันธ์ และกลวิธีความไม่สุภาพ ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะ ปัจจัยทางสังคมต่อไปเพื่อให้เข้าใจความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Culpeper, J. (2005). Impoliteness and entertainment in the television quiz show: The weakest link. *Journal of Politeness Research*, 1, 35- 72.
- [2] Culpeper, J. (2012). Politeness and impoliteness. In Andersen, G. and Aijmer, K. Editor. *Pragmatics of Society*, 393- 483. Berlin: Mouton de Gruyter.
- [3] Lakoff, R. (1989). The Limits of politeness: Therapeutic and courtroom discourse. *Multilingua*, 8(2-3), 101- 129.
- [4] Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [5] Culpeper, J. (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*. 25, 349- 367.

- [6] Culpeper, J. (2015). Impoliteness strategies. In Capone, A. and Jacob, L. Editor. *Interdisciplinary studies in pragmatics, culture and society*, 1- 23. London: Springer.
- [7] Bousfield, D. (2007). Beginnings, middles and ends: A biopsy of dynamics of impolite ex-changes. *Journal of Pragmatics*, 39, 2185- 2216.
- [8] Argyro, K. (2010). Impoliteness strategies in house M.D. *Lodz Papers in Pragmatics*. 6, 305- 339.
- [9] Sawanglap, J. (2013). *Impoliteness strategies in Thai reality shows*. M.A. Thesis in Thai Language. Bangkok: Chulalongkorn University.
- [10] Culpeper, J. (2011). *Impoliteness: Using language to cause offence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [11] Spencer- Oatey, Helen D. M. (2000). Rapport management: A framework for analysis. In Helen D. M. Spencer-Oatey Editors. *Culturally speaking: Managing rapport through talk across cultures*. London and New York: Continuum.
- [12] Spencer-Oatey, H., & Kádár, D. (2016). The bases of (Im) politeness evaluations: Culture, the moral order and the East- West. *East Asian Pragmatics*, 1(1), 73-106.
- [13] Culpeper, J. (2012). (Im) politeness: Three issues. *Journal of Pragmatics*, 44, 1128- 1133.
- [14] Matsumoto, Y. (1988). Reexamination of the universality of face: politeness phenomena in Japanese. *Journal of Pragmatics*, 12, 403 -426.
- [15] Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14, 237- 257.
- [16] Mao, L. R. (1994). Beyond politeness theory: 'Face' revisited and renewed. *Journal of Pragmatics*, 21(5), 451-486.
- [17] Vatcharasuwan, P. (2004). *The act of disagreeing in Thai by speakers of different social status: The case of teachers and students*. M.A. Thesis in Thai Language. Bangkok: Chulalongkorn University.
- [18] Sukwisith, W. (2004). *The speech act of reprimanding in Thai*. M.A. Thesis in Thai Language. Bangkok: Chulalongkorn University.
- [19] Photiwit, S. (2004). *Strategies of expressing conflict in Thai*. M.A. Thesis in Linguistics. Bangkok: Thammasat University.
- [20] Phengsuriya, N. (2006). *The usage of stigmatized expressions in Thai*. M.A. Thesis in Linguistics. Bangkok: Thammasat University.
- [21] Jaisue, R. (2006). *The speech act of complaining in Thai: A case study of university students*. M.A. Thesis in Thai Language. Bangkok: Chulalongkorn University.
- [22] Gumperz, J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [23] Ljung, M. (2011). *Swearing: A cross-cultural linguistic study*. New York: Palgrave Macmillan.
- [24] The Royal Society. (2013). *Dictionary of Thai language*. Bangkok: Nanmeebooks Publishing.
- [25] Spencer- Oatey, Helen D. M. (2008). *Culturally speaking: Managing rapport through talk across culture*. London and New York: Continuum.
- [26] Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. London: Longman.
- [27] Intachakra, S. (2007). *Fundamental concepts of pragmatics*. Bangkok: Thammasart University Press.
- [28] Kádár, D. Z. (2013). *Relational rituals and communication: Ritual interaction in group*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- [29] Culpeper, J., Bousfield, D., & Wichmann, A. (2003). Impoliteness revised: With special reference to dynamic and prosodic aspects. *Journal of Pragmatics*, 35, 1545- 1579.
- [30] Tumtavitikul, A., & Thitikannara, K. (2006). *The intonation of Thai emotional speech*. Proceedings of the 11th Australian International Conference on Speech Science & Technology, New Zealand, 6-8 December 2006. 287-291.